

Domači Prijatelj.

— Vydov mesečnik. —

Letnik I.

V Pragi, 1. septembra 1904.

Štev. 6.

VEKOSLAV ŠPINDLER:

BISER.

In ko sem šel samotno svojo pot,
mi trpka žalost dušo je objela . .
Krog mene pa je vihra zla vršela —
in blato, kamor stopil sem, povsod.

Nenadoma zastal mi je pogled.
Zalesketalo nekaj je na poti;
zaupno stopal blesku sem na-
sproti,
in dušo mi prešinil čut je svet.

Tu.. sredi blata.. biser dragocen..
In dvignejo ga roke trepečoče
in stisnejo si na srce ga vroče —
več gospodar mu drug ne bo no-
ben...

To bila ti si, ljubica moja!
Živela sredi blata, ohranila
pa si kot biser čist se, in rešila
ljubezen te je vročega srca.

BORISOV:

BLAGOR VAM!

Blagor vsem vam, ki iz Leta
pozabljivost pili ste, —
in s spominom vse bridkosti
večno pozabili ste.

O, da jaz bi mogel Leta
tja do tvojih globočin:
Pil, ah pil sladkost bi tvojo, —
da umre na njo spomin . . .

ETBIN KRISTAN:

PRVI SEŠTANEK. *)

Prekrasen dan!

Oprostite, gospoda! Naj bode jasno med nami. Bilo je po zimi. Čast vsaki letni dobi, toda tisti dan je bil navaden zimski dan; torej je docela neverjetno, da bi bil posebno lep. Ali Francki je bil všeč. Francikino srce je tisti dan trepetalo. Ali poznate kranjski ričet ali pa italijansko minestro? Nekaj podobnega je bilo v deklíčnem srcu. Ni vedela, ali naj se smeje, ali naj se joka. Čas ji je bila soba prevelika, čas ji je bil svet premajhen.

Pred dvemi dnevi je bila Francika na plesu, tako rekoč na prvem plesu, kajti venčki iz plesne šole in podobne priredbe so prišle sedaj ob vsako veljavo. Francika je plesala v čitalnici na pravem gosposkem plesu, v pravi plesni toaleti, katere vam pač ve znam opisati; in plesala je s pravimi gospodi.

He — smehljate se. „Take pojave dva dni izza plesa — razumemo,“ pravite. „Vsakdanje reči,“ si mislite, in po duši vam telovadi ironija. Pravim pa vam: Motite se in ničesar ne veste. Da se je Francika na plesu zaljubila? In zato vzdihuje? No, no, le kar povejte še tiste besede, s katerimi ji je mladi gospod „odkril“ svojo ljubezen. In kako je zarudela. In kako je jecljala . . . Nič ni res. Nihče ni snel pokrova z lonca svoje ljubezni in vse je bilo čisto drugače.

Kdor ne ve, kako je bilo v resnici, njemu se bode seveda čudno zdelo, da je bil tudi mladi gospod Ivan Srakar, računski praktikant in sin ces. kr. komisarja tisti dan kakor zmešan. Resnica je, da ni znal ta dan niti prav adirati.

Že vidim zopet vaš hudobni smeh. Toda oprostite. Tako grozno bistroumni vendar le niste. Recimo, da je bil gospod praktikant zaljubljen, česar še niste dokazali — zakaj bi moral delati računske napake ravno zaradi gospodične Francike Krajnikove, lepe hčerke gospoda sodnika? Kaj ni na svetu vse polno drugih deklet? Tudi na plesu jih je bilo vse polno, kar je bilo zlasti plesnemu odboru zelo všeč . . .

Aha — ples — Francika — Ivan — in pri obeh enake posledice . . .

In vendar se motite, gospoda. Kriv ni bil ples, temveč tisto malo rožasto pisemce, ki ga je dobil danes zjutraj bodoči predsednik računskega dvora in pa tisto malo vijoličasto pisemce, ki ga je dobila danes zjutraj lepa plava Francika. Tam pa je bilo zapisano:

---

*) Nagrajeno s II. ceno našega natečaja.

Velecenjena gospodična!

Čitajte v današnji „Luči“ oglas na predzadnji strani, ki ima naslov „Hrepenenje po sreči“. Velecenjena gospodična — usmilite se me.

„Blagorodni gospod!

Prosim Vas, izvolite čitati v današnjem „Prijatelju resnice“ oglas na zadnji strani v tretjem stolpcu, ki ima naslov „Srce veleva“. Blagorodni gospod, ne čudite se in ne mislite nič slabega!“

Koliko je ljudi, ki bi dobili tako pismo, pa ne bi poiskali oglasa v „Luči“, odnosno v „Prijatelju resnice“? Recimo brez namena, morda celo z indignacijo. Ali končno je dobro, da se vsaj ve, kaj pravi tisti oglas. Francika je torej čitala v očetovi „Luči“:

Hrepenenje po sreči.

Na zadnjem plesu v čitalnici sem Vas videl, oh gospodična! Imeli ste belo obleko z rožicami. Plesal sem z Vami in v srcu se mi je zbudilo hrepenenje po sreči. Mlada ljubezen mi polje po duši in nihče razven Vas mi ne more povrniti miru. Moje življenje izgubi vsako vrednost, ako ne dosežem Vaše ljubezni. Oh, gospodična, uslišite me! Moj namen je čist. Kako naj se Vam približam? Ako mi dovolite, da se Vam poklonim, tedaj zahtevajte jutri na pošti pismo pod naslovom „Za življenje“.

Gospod Srakar pa je kupil v trafikki „Prijatelja resnice“ in tam je našel sledeči inserat:

Srce veleva.

Težko je dekletu pri duši, ki je polna ljubezni, a strogi svet jo obsoja na molk. Toda kako naj molčim, ko mi hoče ljubezen raznesti srce? Kaj mi prinese bodočnost? Danes napišem v pismu, kaj me preganja od zadnjega plesa tja v nočne sanje. Jutri bode to pismo na pošti pod šifro „Moč ljubezni“. Gospod!!!

Sodnikovi Franciki se je torej zdelo, da je dan prekrasen, a vendar ji je bilo čudno. Zdaj bi se smejala, zdaj bi se jokala. Moj bog — kaj bode iz tega? Ljubljena, ljubljena! Poj srečo, srce! Oj, joj, ljubezen, kako je sladka, kako je britka! Da bi le vedela, kdo je tisti vitez z inseratom? Plesala je s tolikimi gospodi, da je pač težko uganiti, kateri se je tako smrtno vanjo zaljubil. Tudi nekateri starejši gospode so se vrteli z njo po dvorani. Ali tisti, ki ji je pisal pisemce in ki je dal oglas v „Luč“ je gotovo mlad, lep, ognjevit, tak kakršni so navadno ideali mladih deklet. Kdo, kdo, kdo? Morda gospod Gojtan? Slikar je in zelo interesanten. Gotovo bode s časom glasovit. Toda plesal je prav malo in zdi se ji, da se je zabaval največ s tajnikovo Tinko. Gotovo ne ve, da je imela v šoli vedno kakšno dvojko. Tudi gospod Blagovan je malo plesal. Toda — gospod Blagovan — čudno, kako je vroče! — gospod Blagovan, mladi pisatelj, jo je tako čudno gledal... Lepé modre oči ima; temnomodre. Kajti

tudi Francika ga je večkrat pogledala — le tako, slučajno, ako je ravno tam mimo plesala, kjer je stal. A res je; neprenehoma jo je gledal. Ako bi bil gospod Blagovan? Pravijo, da je tako vesel človek in tako šaljiv . . . Zakaj neki je dal inserat v list? Zakaj ji ni naravnost v prvem pismu povedal, kaj bi rad? Hm — gotovo mu je težko tako nagloma, brez uvoda. Pa kdo vé, ali je res gospod Blagovan? Kaj če bi bil Ivan Srakar? Ž njim je večkrat plesala in tudi on se je vedel čudno. Kadar ji je hotel kaj reči, se mu je spodteknila beseda na jeziku. Ivan ima črne oči. Oblači se zelo elegantno in povsem moderno. Ali pa je morda profesor Šifer? Tako učen človek — in Francika bi postala gospa profesorica.

Kdo, kdo, kdo? . . .

Isto vprašanje je variiral Ivan Srakar po svoje. Računal je. Pet in šest je enajst, ostane ena; tri in pet je osem -- vraga, to mora biti silna ljubezen -- tri in devet je deset, ostane nič. Z Minko sem plesal četvorko, z gospodično Emo en valček in eno polko, trikrat dvajset je šestdeset, trikrat trinajst je devetin-dvajset — morda je pa omožena. To bi bila komedija. Klink, linklinklinklink — „gospod Srakar, prosim k telefonu!“ — „Da, da, da . . . s Franciko sem plesal mazurko pred odmorom in valček po polnoči. Ej, valček pleše prekrasno, izborno. Pravijo, da ima sodnik denarja . . . Halo! A, gospod svetnik, klanjam se . . . Jutri? Prosim, prosim, gotovo bode. Ravno računam . . . Sluga, klanjam se, gospod svetnik — klinklinklink . . . Morda je pa le Minka. Ko sva bila otroka, mi je sicer jezik kazala, a sedaj je eno najlepših deklet v celem mestu in na plesu ni bila nobena tako ponosna kakor ona.“

Gospod praktikant je bil sam tako ponosen, da se je ta dan navadil nekoliko novih gest z rokami in celo njegovi pokloni pred gospodom adjunktom in pred pisarniškim ravnateljem so bili kaj dostojanstveni. Dama se je vanj zaljubila tako, da mu sama piše zaljubljena pisma. To ni šala! Le vprašanje je ostalo: Kdo, kdo, kdo?

Drugi dan je dobila Francika na pošti pismo:

Velespoštovana gospodična!

Kaj bodete mislili o človeku, ki se Vam skuša približati s pomočjo šifriranih pisem in časniških oglasov? Oh, verujte mi, da nisem pustolovec. A ogenj ljubezni, ki so ga Vaše lepe oči užgale v mojem srcu, je tako mogočen, da se ne morem oteti njegovemu žaru. Gospodična! Odkar sem Vas videl, ne morem več živeti brez Vas. Po noči ne morem spati in po dnevu ne morem delati. Vedno moram misliti na Vas. Le Vi lahko povrnete mir moji duši. Zato upam, da mi ne bodete zamerili nenavadne poti, po kateri skušam priti pred Vašo krasno in ljubeznjivo obličje. Velecenjena gospodična! Govoriti moram z Vami, povedati Vam moram, kako globoko Vas ljubim in tedaj izrecite sodbo. Podelite mi najslajšo srečo življenja, ali pa me pahnite v smrt in

pekel. Ako gori le količkaj ljubezni v Vašem srcu, tedaj pridite jutri popoldne v Tivoli. Na tretji klopi za vodoskokom Vas poiščem. Od petih do šestih bodem čakal.

Trepetaje je Francika čitala pismo brez podpisa in to treptanje je bilo veselo in žalostno obenem. Lahko je zdravniku razuditi človeško telo, a kdo bi analiziral in opisal občutke, ki so obhajali Franciko, lepo, mlado, zaljubljeno Franciko?

Zaljubljeno? . . . Ej, da gospoda. Francika je bila zaljubljena. Da ni niti vedela, kdo ji piše? Prav, prav: A tega ne veste, da je človek včasih lahko v nekaj neznanega zaljubljen. Tega ne veste, ker nimate idealov, ali pa ste jih izgubila. Francika pa si je belila glavo z drugim vprašanjem. Pismo jo vabi na sestanek. Ali naj bi šla ali ne? Sestanek — to bi moralo biti tako poetično, tako idealno: brez takega sestanka si ni mogoče misliti prave ljubezni. Toda kaj, ako bi jo kdo zasačil? Ako bi prišel slučajno oče v Tivoli? . . . Francika je trpela in to noč zopet ni spala. No — da me ne imenujete zopet lažnjivca: pozno je zaspala. In sanjalo se ji je o ljubezni.

Pismo, ki ga je dobil Srakar na pošti, se je glasilo:

Blagorodni gospod!

Kaj se Vam bode zdelo o dekletu, ki je tako predrzno, da Vam pripoveduje o svoji ljubezni in s tem tepta vse zakone šeg? Mislili bodete, da sem lahkoumna, slabo vzgojena, bogve kaj še. Ne, gospod. Moje srce je dobro, a moja ljubezen je močnejša kakor vsi zakoni. In Vaša ljubezen ne more biti drugačna. V očeh sem Vam brala, česar Vaša usta niso povedala. A če sem se motila, tedaj bodem izpoznala, da je življenje okrutno in da je deklinsko nedolžno srce premeško za ta svet. Iz Vaših ust pa moram izvedeti, ali mi je usoda dosodila srečo nebes ali nesrečo brezsolnčnega življenja. Blagorodni gospod, ne mislite slabo o meni, a pridite jutri med peto in šesto uro v tivolski rondo, tretja klop za vodoskokom.

Srakar je bil praktikant, računski praktikant. V ljubezni ni imel še nobene prakse. In to pismo je spravilo njegove misli v večjo zadrego, kakor če bi ga bil predstojnik vprašal, kakšen logaritmus ima številka 527. Kdo je pisal to pismo? Zakaj je anonimno? Ali je lepa? Ali je mlada? Kaj naj pravi, kadar pride? Katero kravato naj vzame? . . . Tudi gospod Srakar je pozno zaspal — — —

Pojdi, pojdi!

Nikar ne pojdi!

Moraš iti!

Tisoč dvomov, močno utripanje srca, vročina, mraz, vzdih, motni pogledi — —

Ob petih zvečer je bila že tema. In to je bilo dobro. Bilo je tudi slabo. A bodi že tako ali tako . . . Ob petih zvečer je bila

Francika v tivolskem parku. Upala je in bala se je. Rada bi bila šla domov, a rada bi bila ostala. Hotela je pobegniti, a iskala je tretjo klop. Ljubi bog — tretja klop v krogu! Kje naj začne šteti? Hodila je počasi okrog vodoskoka in vsakega glaska se je ustrašila.

Ob petih zvečer je bil tudi Srakar v tivolskem parku in čudno mu je bilo pri srcu. In tudi on je iskal tretjo klop. Kaj bi se bilo zgodilo, da je bilo tam več gospodičen in mladih gospodov? A razven Francike in Srakarja ni bilo nikogar. Samo v grmičju, pokritem z gostim snegom, je včasih čudno zašumelo. Pol ure sta iskala vsak za se „tretjo klop“ — za vodoskokom, ki ni imel vode. Tedaj si je rekel Ivan: Še enkrat grem okrog, potem nagovorim gospodično Franciko. Šel je še petkrat okrog, potem si je rekel: Nobene druge ni: še en krog, potem jo pozdravim. Še trikrat je šel okrog in ko jo je tedaj zopet srečal, je smeknil klobuk in dejal tiho: Dober večer, gospodična. Francika je odgovorila: Dober večer. In šla sta počasi dalje. Nekaj je šumelo in Francika se je bala, da bi kdo prišel, ki jo pozna. Morda oče. Tedaj se je zopet približal Ivan in jecljaje je dejal: Gospodična, ali — — Hotel je nekaj vprašati, a ni šlo, pa ni šlo. In sploh je pozabil, kaj je hotel vprašati. Francika pa je dejala: Izvolite, gospod Srakar? — Praktikantu se je povrnil pogum in vprašal je: Ali ste sami, gospodična? In ona je odgovorila: Da, sama sem. Šla sta skupaj okrog „vodoskoka“ in molčala sta pet minut. Potem se je Srakar domislil: Težko je tukaj šteti klopi, je rekel. Franciki je bilo, kakor bi jo bil pobožal angelj. Da, težko je to, je odgovorila. Ivan se je ojunačil, pa je vprašal gospodično, ali ni trudna? Hvala bogu, rekla je, da je. Ivan drugače ne bi bil vedel, kaj naj še pravi. Tako pa ji je ponudil, da sedeta. In sedla sta. Pa sta zopet molčala. In včasih je zašumelo v vejah in vselej se je Francika ustrašila ter se boječe ogledala. Potem sta zopet oba molčala in le sem ter tje sta se spogledala.

Zopet je zašumelo v vejah, ravno v grmu za klopjo. Oba sta se ogledala — oba sta skočila na noge. Tam je bil nekdo! Hotel se je skriti, a ko sta se tako naglo ozrla, je bilo prepšno. Videla sta njegovo glavo. Strah ju je prešinil, grozen strah. Da je treščilo v bližnje drevo, se ne bi bila mogla bolj ustrašiti. Tresla sta se in nista se mogla premakniti. In besedice nista mogla reči. In grozne misli so ju mučile . . .

V tem strašnem trenutku je stopil neznanec bližje in spoznala sta gospoda Blagovana, šaljivega pisatelja. Smehljaje je pristopil, se odkril in poklonil, pa je dejal:

— Oprostite, gospoda — nič hudega ni. Oglasa v listih in pisma sem poskrbel jaz. Na plesu sem videl, da sta vstvarjena drug za drugega. Toda moj namen je bil pravzaprav drugačen. Komedijo pišem pa potrebujem figuri dveh mladih, nerodnih zaljubljenecv. Hvala gospoda, našel sem ju.

In prokleti šaljivec je pozdravil ter žvižgaje odšel.

C. GOLAR:

BELA NOČ.

V beli sem noči, o tihi polnoči
biserne zvezde sejaj —
luna srebrna iz polj je nebeških
svetli razlivala val.

Pela, zvenela je moja poljana,
rajal in vriskal je log,
zvezde kot semena so žarnooka
se katalile okrog.

Pojdem po rožo, po ljubico lepo,
straži naj moje polje,
oj, razžarjene od radosti rajске
ž njo so vse moje steze.

MIRA MOKRIŠKA:

OB SLAVČEVIH GLASIH . . .

Silhueta.

Počasnih korakov stopala sta po stopnicah, ki vodijo iz verande na vrt, pazno slušajoč.

„Od desne prihaja!“ reče ona.

„Da,“ odvrne on. „Stopiva bližje, kar največ mogoče. Potem čujeva bolje.“

Gospod in gospa, lastnika gradu, utrujena dnevnega hrupa, sta se že umaknila. Tudi navzoči gostje sledili so kmalu njiju vzgledu in se poizgubili k počitku. Le on in ona sta še zaostala. Bila sta oba umetnika in kot taka nista našla mnogo zabave pri sportu in toraj nista imela prilike postati utrujena.

Noč je bila mila in zvezdnata. Pravcata junijeva noč. Naraščajoča luna sipala je blede trake po drevji, travnikih in s peskom posutih stezah. Nekatera drevesa zdela so se skoraj črna, druga zopet svetla, prozorna, listje kot posrebreno. Iz malega, bičjem poraslega ribnika odmeval je monotoni votli glas močvirnic. V travi so čvrčali črički in v gostem grmovju tožili in vabili so slavci.

Prodirala sta tišje v park. Hotela sta slušati slavčevo petje v bližini.

„Držite se mi tesno ob strani,“ reče on. „Pota niste tako vajeni in bi lahko zabrevli v ribnik.“

Stopala je tik poleg njega, tako blizu, da ste se njuni rami zadevali.

„Tu je tako temno!“ rekla je šepetaje.

„Bo takoj zopet svetleje. Le par korakov še in sva iz goščavja. Tako — sedaj se že vidi zopet steza. In tu je tudi

najin pevec. V mesečnih nočeh pojó najraje. Ali čujete kako mu drugi odgovarja?"

„Da,“ šepnila je rahlo. „In tam pri oni topoli poje tretji . . .“
Obstala sta in poslušala.

Sladki zvoki doneli so iz temnega grmičja: vabljivo, hrepenče, radostno, proseče, obetajoče. Vsa čustva vabeče ljubezni bila so spojena v teh glasih.

„Prvič je v življenji, da čujem slavca peti,“ reče ona.

„Ah!“ — Vzklik bil je pol zadivljen, pol pomilovalen. „In ste si lepše predstavljali?“

„Ne. Pol tako sladko ne. Pravzaprav doni veselo.“

„Vendar ne vedno. Je pač toliko hrepenenje v teh glasih in hrepenenje ni nič veselega. Sicer me pa veseli, da ste prišli tako zgodaj na poletje semkaj. Da bi bili prišli, kot ste nameravali, šele v juliju, bi ne imeli več prilike poznavati slavčevega petja.“

„In brez vas!“ rekla si je na tihem. „Kdo ve?“

Okrenila mu je svoje, luninim svitom oblitó obličje in zrla pozorno vanj. Kot umetnika ga je vsekdar občudovala; a kot človeka sta si šele tu po danzadnevnom občevanji stopila bližje. Postala sta prijatelja. A on bo kmalu odpotoval, to je vedela. Že v par dneh ga ne bo več fukaj in ona bo zopet — sama.

„Imate prav,“ rekla je po daljšem molku. „Hrepenenje ni nič veselega. Saj trpimo dočim hrepenimo, in naš mali pevec trpi tudi.“

„In vendar ne kot mi,“ odvrne on. „Njegovo hrepenenje bo — najbrže — izpolnjeno, dočim je naše prepogosto zaman.“

Ona ni na to nič odvrnila.

„In mi znamo prepogosto, da je zaman!“ pristavi on.

Pogledala ga je vprašajoče. On štel je vendar k srečnim in blagrovanim. Navadno življensko bedo poznal je le iz pripovedovanja; uspeha dosegel je brez bojov, imel pravzaprav vse, česar si človek želeli more: slavno ime, neodvisnost, prikupljivo vnanjost. — Seveda, pred sedmimi leti izgubil je mlado ženo, s katero je bil komaj tri leta združen. Ali je pa mar ta edina rana nezacepljiva? Moti jo, kaj tacega samo misliti. Noče, da bi sedaj po sedmih letih še žaloval za njo: ne veruje tudi ne. Saj možki imajo redko tako trajen spomin.

Njej bilo je manj dobro v življenji. Trd boj od detinjstva sem. Tužne rodbinske razmere, ki so jo trle. Stradati in boriti se. Pozni, težko pridobljeni, nepopolni uspeh. Še sedaj skrbi vsake vrste. In koliko prevar zraven! Ni jih prešteti. Resne oči, ostre poteze krog ust in blede obraz govore jasno, koliko je pretrpela v življenji. Treba jo je le pogledati in se spozna, da ni bila srečna.

Ali sedaj je srečna. Prvikrat. In to krasno čustvo, ki jo dela zopet mlado, veselo in dobro, naj bi minilo liki sen? Ne, on ne sme proč! Saj ž njim gre i njena mlada sreča! —

„Odpotujete li res že tako kmalu?“ zapraša ga.

Hotel je odgovoriti, a je obotal; nekod čuden, votel, kakor nesrečo oznamujoč glas zavel je po vzduhu. In tu je bil vnovič. In sedaj zopet. Kratko, votlo, liki jezno tulenje v visočini, donelo je iz daljave.

„Kaj je to?“ vprašala je plaho.

„Sova! — Saj vas vendar ni strah?“

„To ne. A baš v tem hipu... Ta tica znači pač nesrečo?“

„Obvaruj!“ nasmehnil se je. „Tako malo kot slavčevo petje srečo. Jaz rad slušam sovo. Se tako strinja z nočnimi utisi.“

Ona je obmolčala.

„Jaz moram proč,“ začel je po kratkem molku. „Ne trpi me na nobenem kraju dolgo. Prijateljica moja“ — posegel je po njeni roki in jo obdržal v svoji — „povem vam, kar sem povedal malo komu. V meni je nekov nemir, ki me tira iz enega kraja v drugega, celo leto. Saj se ne hvalim s svojo boleštjo in je ne usiljujem nikomur, da še sam se nočem mnogo baviti z njo — a ona mene ne pusti. Ste pač slišali, da sem pred sedmimi leti izgubil ženo. Jaz ne morem govoriti o tem, a v par besedah povedano je vse: jaz sem izmedj onih, ki samo enkrat ljubijo — in ljubil sem jo neizmerno! Spolnila je komaj triindvajset let, ko mi jo je ugrabila smrt in bi bila tako rada živela. Z menoj in zame! Dovolj. Ona je mrtva in jaz živim, a živim le, ker upam v zopetno združenje z njo. Brez tega upa bi bil hrepenenju po nji že davno konec storil. — In tako sem vedno kot na begu, drvim iz enega kraja v drugega... A pojdiva nazaj v grad. Postaja že hladno. In slavec je tudi že umolknil.“

„Da, le sova še ječi,“ rekla je hladno in tiho. In stopala sta nazaj proti gradu.

JOSIP BEKŠ:

ZA KRATEK ČAS.

Iz moje duše
so vzklike rože:
in ti si jih zmela
za kratek čas...

A sok teh rožic,
za oči vabljivih,
te bo upijanil
kot starca smrt —
za kratke čas.

Jaz sem ti trpežna preproga,
ki se šetaš po nji —
za kratek čas.

Pa ta preproga je hudomušna,
zdaj gladka je, zdaj zgubana;
aj varuj se, ljubica, njenih gub —
spotakneš se lahko
in padeš globoko —
za kratek čas.

ZOFKA JELOVŠEK:

VIDA.

Vida je bila sama pri očetu, ki je ležal bolan na postelji. Sedela je pri njemu na postelji in bingljala z nogami. Ena šlapica ji je pala na pod in ona je opazila, da ima na palcu raztrgano nogavico.

„Mama se bo jezila. Pravi, da vsak dan kaj raztrgam in da bi bilo komaj, da bi samo zame šivala. Pa vidiš, da nisem nič kriva. Pogledam, pa je raztrgano; kaj morem?!“ je tožila.

Oče jo ni poslušal. Težke misli so se mu podile za potnim čelom.

„Vidka, dušica, jaz bom umrl. Ali boš vsak dan mislila name, prav vsak dan, ko me ne bo več? Ti zvezdica moja, zlatek! Oh! Kako te imam jako rad, kako!“ Pritisnil je njeno majhno telesce nase in naslonil svojo glavo na njena ozka, otroška prsica. „Me ne boš pozabila?“

„Ne bom te pozabila, papa!“ je zatrjevala. — Čisto vsak dan bom mislila na te. Ali ti ne boš umrl. To se ne mora, čeprav je človek malo bolan. Vanda je bila tudi bolna, veš tista, ki sedi zraven mene in ima kratke lase. Štiri tedne jo ni bilo v šolo in vendar ni umrla, skače in zdrava je. Ti, papa, jaz imam najlepše lase v šoli, prav zares. Še celo gospodična je rekla: „Ali imaš ti lase, fracek, imenitne lase!“ Veš, če ji je ktera všeč pa ji reče „fracek“. Ali moji lasje so res najbolj dolgi. Samo pogledaj! — in vzela je svojo dolgo, zlato kito v roko, tehtala jo in se zadovoljno smehljala v smešni svoji otroški nečimernosti.

Njena sladka, dražestna osebnica ga je ganila. Pritisnil je njene zlate, mekke lase na oči in še večja žalost mu je stisnila srce.

Umreti. Vse pustiti in iti. Iti od žene proč in od otrok, od svojih dveh lepih, krepkih sinov, ki hodita že v gimnazijo in mu delata toliko veselja. Oditi, umreti. Posloviti se za vedno od te mile, majhne deklice z nebeško modrimi očmi, s sanjivo šibkim, srebrnim glaskom, zapustiti za vselej to nežno, mlado, mlado dušico!... Oh! Srce se mu je zvijalo v neznošnih mukah, kadar je mislil na to grozno, strašno, neusmiljeno smrt. Umrl bo in Vidka ga bo polagoma pozabila. Rasla bo, cvela bo, ali on jo ne bo videl. Mrtev bo in pozabljen. Včasih, redkokdaj se bo morda spomnila: „Kako me je imel moj oče rad! Škoda, da je umrl!“ Tako bo mislila trenotek ali dva in ne bo slutila, kako težko je šel od nje.

Hud kašelj mu je pretrgal misli. Prsa so se mu krčevito dvigala in padala, žile na čelu so mu nabrekle in lasje so postali preko senc mokri od potu. Ko si je odpljunil v robec, se je bela tkanina pordečila od krvi.

Vida mu je obrisala pot, položila mu svoje male ročice na čelo in ko se je malo umiril, mu je dala piti limonado.

„Ubogí papa! Revček! Ta grdí kašelj. Samo pij! Potem pokličem mamo, da ti bo skuhala čaj. Jaz moram kmalu v šolo. Ali Janko in Rajko danes popoldne nimata šole.“ Popravila mu je blazine in poravnala odejo, kakor prava postrežnica.

Potem je odšla. Njegova sina sta prišla k njemu. Velika sta bila in pametna in govorila sta o šolskih nalogah. Hodila sta eden v prvo, drugi starejši v drugo gimnazijo. Govorila sta s tihim glasom in hodila po prstih, da bi ne bilo preveč ropota.

On je vzdihnil. Težilo ga je, da sta vedela sina prav tako dobro za njegovo brezupno stanje, kakor on sam. Bila sta v strahu in skrbeh, čeprav sta skušala to prikriti. In to je očeta še bolj vznemirjalo. Le Vida, ki ni vedela nič in nič slutila, ga je znala osvežiti s svojim otroškim pripovedovanjem.

„Ali kaj želiš, papa?“ je vprašal Janko, starejši.

„Da, pojdiva sem k meni. Obljubita mi... vidva morata imeti Vido vedno jako rada, morata jo čuvati, morata... morata Vido...“

„Midva bova imela Vido vedno tako rada, kakor jo imaš ti rad, papa,“ sta rekla brata in sta stisnila očetu roko, kakor delajo to možje. Očetova bolezen ju je v par mescih naredila še resnejša in razumnejša.

Oče se je nasmehnil. Hipoma se je pomiril in postalo mu je prijetno in ugodno. Trudno se je obrnil k steni.

„Vida! Vida!...“

Preplašila sta se brata, ki sta stala pri oknu in gledala na vrt, prestrašila sta se in skočila k postelji.

Očetov obraz je bil smrtno bled in ves spremenjen. En trenotek, dva je bil spačen od bolečin, potem pa se nagloma razlil čudovit mir preko njega..

„Papa je tako čuden, mene je strah,“ je rekel Rajko in šel klicat mater.

Potem so stali vsi trije okrog postelje in so poslušali kratko, počasno dihanje bolnika, ki je postajalo vedno redkejše in tišje.

Ko je prišla Vidka iz šole ni imela več očeta.

* * *

„Daj mi no že enkrat mir, pamž!“ se je jezil Janko. Vidka je skakala okrog njega in ga je dražila.

„Saj se ne jeziš, kaj se boš jezil,“ je rekla in se priljizljivo naslonila na njegovo ramo, da bi boljše videla, kaj riše.

„Pusti me vendar že pri miru!“ je zakričal. „Kako naj pa kaj delam!“ in jezno jo je sunil s komolcem proč.

Zaječala je in se prijela za prsa. Janko se je prestrašil. „Ali sem te jako?! Nikar ne bodi huda, jaz res nisem hotel! Ti! Če človeka tako dražiš.“ Prijel jo je in nesel na divan. Tresel se je od razburjenja.

Ona se je nasmehnila. Smilil se ji je, ker se je tako prestrašil.

„Saj me nič ne boli. Samo malo me bôde, bo že dobro.“

In še huje se je vznemiril. Spomnil se je, kako je rekel zdravnik, da se mora paziti na njo in jo čuvati, jako čuvati, ker je slabotna in bi prav lahko dobila sušico, kakor oče.

„Kaj ne, da ne boš bolna, Vidka?“ jo je prosil. „Jaz ti nisem hotel nič narediti! In nikoli več te ne bom udaril.“

Jesen je bila, kmalu so prišli hladni, deževni dnevi in Vida je pokašljevala. Ni mnogo kašljala in noben ni to zapazil, niti mama. Samo Janko je takoj slišal in je pobleдел.

„Vidka, ti si kašljala,“ ji je dejal, ko sta bila sama v sobi. „Jaz sem te takrat sunil v prsa, zato zdaj kašljaš. Vidiš, Vidka, jaz se jako bojim, da bi ne bila bolna. Nekaj bi te prosil. Ali boš naredila? Jaz ti dam, kar hočeš.“

„Daj mi tisti tvoj svinčnik, ki je na koncu okovan in eno radirko.“

„Dam, samo moraš prositi mamo, da ti bo danes zvečer skuhala čaj. Lipov ali pa bezgov čaj za prsa. Moraš ga popiti danes zvečer dve šalici ali mami ne smeš reči, da sem te jaz prosil.“

„Nič ne bom rekla.“

Vida je pila čaj, čeprav je bil grenek in za nič. Cel teden, však dan ga je pila, ker jo je Janko prosil. In vse stvari ji je dal, kar je hotela. Dva večera je pila čaj zastonj, ker se ji je Janko smilil, da bi vse dal. In nič ni posebno kašljala, čisto majčkeno. Janko se je bal in je šel kolikrat poslušat k vratim, kjer ste spale z mamo. In ker je le kašljala, je enkrat materi vse povedal, kako je sunil Vidko in da zdaj kašlja. Mami se ni zdelo, da bi bila bolna ali vendar je šla z Vido k zdravniku, ker je Janko toliko silil. In glej, zdravnik je delal jako resen obraz. Da Janko ni sicer nič kriv ali Vidka se je prehladila in to ni šala, ko je že tako slabotna. Rekel je da mora piti mleko in da jo je treba zelo čuvati.

Gojili so Vidko, kakor dragoceno rožo, kateri je treba osobite nege, da ne usahne. Ona je bila vesela in dobre volje, čeprav je bil njen obrazek še bolj droben. Če je šla v svojem črnem plaščku po ulici v šolo so se ljudje kar ozirali tako je bila mila in šibka. Postala je čudno modra in pametna in jako rada je govorila o očetu. Kadar je bil lep dan in so šli z njo na sprehod — zdravnik je rekel, da mora mnogo na zrak — se je zastavila na vsakem ovinku v parku in se je spomnila na kaj.

„Tukaj sva videla s papanom enkrat veverico. Jój in tam pri „izgledu“ mi je papa lase plel; zgubila sem trak in vsa kita se je razkuštrala. Papa mi jo je potem s travo zvezal.“

V šoli ni imela nič posebne sreče. Naenkrat je jako zaostala in nič ji ni hotelo v glavico. To jo je jako jezilo, kajti bila je dosti slavohlepna. Brata sta ji morala vedno pomagati in osobito Janko se je z njo trudil, kar se je dalo. Ali ko so dobili spričevala je imela vendar le same slabe znake. Mama jo je našla na stopnicah vso objokano. Ni se upala niti v stanovanje od sramote.

In to ji je tako škodilo, da je zdravnik rekel, da je najboljše, če ostane čez zimo doma. Pomagala je mami pri gospodinjstvu, strašno rada se je malo postavila. Osobito kupovat bi bila hodila cel dan. Ali postala je jako pozabljiva in si ni zapomnila nikoli več, kakor dve stvari. Ali to slabost je prikrivala, ker jo je bilo sram.

„Oh, mama, jaz grem tako rada dvakrat, pošlji me raje dvakrat.“

Ali kljub vsemu negovanju ji je bilo vedno slabše in kmalu sploh ni smela več iz hiše. Brata sta jo razvajala, kar se je zmisli- lila, vse sta naredila. Osobito Janko ji je bil udan, kakor suženj. Nikakor se ni mogel pomiriti in vedno si je domišljjal, da je on kriv, da je bolna. Za vsak krajcar, ki ga je kdaj kje dobil, je kupil Vidi kako malenkost. In parkrat je šel sam k zdravniku, ki je bil zelo blag in dober človek, vprašat, če bo Vida kmalu ozdravela, če ima res tako bolezen, kakor papa i. t. d.

„Če ti umrješ, Vida,“ je rekel nekoč, „pojdem k menihom. Zato, ker sem jaz kriv, da si ti bolna.“

Ona mu je zatrjevala, da ni bolna in da ne bo umrla, naj nikar ne bo menih. Menihi hodijo bosí in morajo spati v rakvi, tudi nosijo s seboj vedno mrtvaško glavo. Ona ne bo umrla, čisto gotovo ne!

Vsak večer, ko ji je mama dajala na žlicici medicino, se je prepirala, da ji je mama dala premalo.

„Kako je to, da ti ni tega zdravila nikoli zadosti?“ je vpra- šala mama nekoč. „Saj je grenko.“

„Ja veš,“ je rekla važno, „to je zato, da bi prej ozdravela in da bi ne morala umreti. Janko se tako boji in potem je rekel, da bo menih, če umrjem. In menihi spijo v rakvi, pomisli. Janko bi se strašno bal.“

Mama je jokala. Ah, ona je vedela predobro, da pojde Vida kmalu za papanom. Saj jo je klical, ko je umiral...

* * *

Zdaj je pomlad. Toplo in sveže razgraja jug po ulicah in črni gozdovi po okolici se že zelene. Kmalu bo vse vsklilo in vzcvetelo.

Vida je bolna, jako bolna. Vedno leži v svoji mali, beli pos- teljici in brata ji nosita prve bele pomladanske cvetlice.

Kmalu bo onemogla zlata glavica in modre oči bodo ugasnile.

Brata bodeta jokala. Janko ne bo menih, ko bo velik ali Vidke ne bo pozabil. Ne bo pozabil nikoli njenih dobrih oči, ki tako ne- rade umirajo, da bi se on ne bal...

Vida, Vidka, kadar umrješ, pozdravi mi lahne, bele, južne oblake, ki se kakor čarobne rože svetijo na visokem, modrem, pomladanskem nebu!

Z. J.:

POGREB.

S tali smo na voglu, kjer se križajo dve največji ulici. Bila nas je večja družba, dame in gospodje. Hoteli smo nekam ven iz mesta na izlet. Eden od nas, mlad ali že slaven slikar, ki je bil odlikovan že na mnogih velikih izložbah, je zaostal, da si kupi cigarete. Rekel je, da nas bo že dohitel, naj ga ne čakamo.

Ali ko smo prišli na vogel, smo se morali ustaviti, ker je šel mrtvaški sprevod mimo po ulici.

V tem je prišel tudi že slikar za nami.

— Zakaj me čakate? — je vprašal.

Mi smo molče pokazali na sprevod.

Bil je to sprevod navadnega vojaka. Spredaj je šla godba pa vojaki s puškami, potem črn, zaprt voz, podoben velikemu, podolgastemu zaboju. Na vozu je visel en sam, ubožen venec s trakovi, ki so ga bili darovali tovariši umrlega vojaka. Za vozom je hitela sključena, slabotna kmečka ženica.

Lepo je igrala godba žalostno koračnico, vojaki so stopali ponosno in krepko, črna konja sta hitela za njimi. Nihče ni šel za vozom, samo ta ženica. Jokala je ali ni si brisala solz z robcem. Mahala je z obema rokama, da bi lažje in hitrejše šla in bi ne zaostala za vozom. Žalostno je bilo videti, kako je hitela ženica zadaj za vozom, ki je urno ropotal po mestnem tlaku. Tekla je malo, dohitela voz, vzdihnila, zajokala, prekrizala se je a že jo je pustil voz zadaj.

Vse polno ljudij nas je stalo po obeh straneh in vse nas je bolelo srce, vsi bi bili radi pomagali ženici, zakričali naj ne hodijo, ne vozijo tako hitro, da jih sirota, tako upehana in slaba ne more dohajati. Ali nihče se ni oglasil, nihče ji ni pomagal.

Tu se je naš prijatelj, slikar, ki je stal za nami, drenjal naprej.

— Sirota! Sirota! — je zaklical in že je hitel med ljudmi na sred ulice, kjer je odhajal pogreb.

Stekel je k ženici, prijel jo je pod pazduho in stopal ž njo za črnim vozom.

Bil je elegantno oblečen v rokavicah in v cilindru. Vsi ljudje so se spogledali, nategnili so obraze, kakor bi se hoteli zasmeti ali nihče se ni zasmel in vse, ki smo gotovo čez sto, dvesto oseb, stali po obeh straneh ulice, nas vse je bilo sram.

Vsem nam se je smilila ženica ali samo eden je priskočil, da bi ji pomagal. In mi drugi bi se mu bili skoro smejali...

Aforizmi.

Človek mora biti gospodar in ne suženj svojih idej.

Linsenmann.

*

Rekel bi, da ljudje netočno cenijo tako svoje bogastvo, kakor tudi svoje sile: prvo cenijo previsoko, drugo navadno prenizko.

Bacon.

*

Ne pazi na količino, ampak na kakovost tvojih spoštovalcev: nedopadati se zlim — je za človeka pohvalno.

Seneca.

*

V resnici mlad je bil samo tisti, ki je znal tudi ostati mlad.

Nekdo.

*

Velika nesreča je, ko zapazimo, da nismo razumeli onih, ki so nas ljubili.

Turgenjev.

*

Ako tudi osvobodi sodnik krivičnega, se bo on mnogokrat sam obsodil.

Dostojevski.

*

Ni tisti moder in pameten, ki ve razlikovati dobro od zlega, pač pa tisti, ki zna od dveh zel izbrati manje zlo.

Talmud.

*

Za tistega, ki je samega sebe siguren, je najboljša diplomacija istinitost.

Conscience.

*

Trpeti krivico in se ne iz vse svoje moči protiviti ji, znači biti sodeležen krivice, ki se nam dela.

Voltaire.

*

Odločna volja je večja moč tudi od svobode. Kadar človek razumno kaj hoče on je ob enem i svoboden i lahko vlada.

Turgenjev.

ZOFKA JELOVŠEK :

ŽRTVE NAPREDKA.

Vsak korak človečanstva v pred je pokropljen s krvjo, vsak napredek v znanosti in v praktičnem življenju je odkupljen s stotinami človeških eksistenc. Če tudi ne promatramo stvari samo dobesedno, četudi ne mislimo na vse one učenjake in brezštevilne iznajditelje, ki jih je ugonobil lastni izum, — neposredne posledice vsake velike iznajdbe so še mnogo ogromnejše in važnejše, kakor posredne. Ko so se gradile železnice, obubožale so ne cele vasi, ampak cele dežele, ki so se pečale prej z vozarino. Parobrodi so skoro popolnoma uničili jadrnice, elektrika izpodrinja paro in plin. Vsaki kraj, ki je odvisen od industrije mora biti vedno na straži, ne sme pregledati noben napredek, mora se takoj okoristiti z vsako novo iznajdbo v njegovi stroki ako noče, da ga konkurentje ne preHITE in ne uničijo. Zato tudi velike tovarne vestno slede vsak korak na polju tehnike, strojev i p. Tu se ne sme ničesar zamuditi, kajti včasih je lahko najmanjše obotavljanje pogubonosno. Zato tudi je danes tako težko malemu obrtniku in industrijalcu vzdržati se. Njegove moči so premajhne in preskromne, da bi mogel slediti novim pridobitvam dobe z enako hitrimi koraki, kakor veliki podjetniki. Človeški um olajšava vsak dan človeštvu trud in težave telesnega dela. Živimo v času iznajdb. Če bi prišel človek na svet, ki je umrl n. pr. pred sto ali petdesetimi leti bi se zgražal nad našimi novotarijami, mislil bi na čudeže in v prvem hipu gotovo ne bi verjel, da so vse te čudovite stvari rezultat človeškega uma. Samo si zamislimo kmeta v kaki gorski vasi, ki še nikdar ni bil v mestu. Odpeljimo ga iz njegovih hribov in pokažimo mu v enem dnevu električno luč, telefon, avtomobil, gramofon i. t. d. Kaj ni to čudež: pritisnete na gumb in pred vami zažari najkrasnejša svetloba, sedete v Ljubljani k telefonu in se razgovarjate z prijateljem na Dunaju, kakor bi sedela pri eni mizi, navijete mal stroj in zaslišite človešk glas, krasno petje, smeh, pogovore — in vse dela samo mal mrtev stroj. Vsak dan prinese novih iznajdb. Sedite v temnem gledišču in na zagrinjalu pred vami se začne življenje, vidite vse ljudi, kako se gibljejo pri požaru, pri slavnostih, pri kronanju cara, pri biciklističnih in konjskih dirkah i. t. d. Vsako potezo obraza vidite, vsak nasmehljaj, pogled, kakor bi bili prisotni v resnici temu prizoru. Če hočete telegrafirati ne potrebujete danes niti žic več. In vse to je naravno, priroda sama. Vse to, kar smo pridobili zadnja desetletja — in ni bilo malo! — vse to je ležalo, kar eksistira človeštvo, pred njim in trebalo je samo pojedinca, ki bi te zaklade ugledal in jih pokazal strmečim očem ljudstva. Priroda je zaklad, ki se ne izčrpa nikoli. Vsak dan ji iztrga človek kako skrivnost ali ona ostane vedno bogata dovolj za nova odkritja. Kakšen napredek od prvega izdolbenega debla,

ki ga je človek spustil v vodo, da bi se prepeljal čez reko, do velike jadrnice z njenimi visokimi jarboli in velikimi jadri, kakšen napredek do prvega parnika in zdaj do ladij gnanih z elektriko, ki plavajo pod vodo z petdeset, sto ljudmi, brez da bi se zadušili.

Povsod vedno gibanje, vedne izpremembe na boljše. In vendar! Nadpisala sem te vrste: žrtve napredka. Res, daleč smo še od dobe, ko bo vsak napredek, vsak izum človeka koristil celemu človeštvu, ko ne bodo padale žrtve teh pridobitev na stotine, tisoče in milijone, ko ne bodo cele generacije čutile v posameznih deželah posledice iznajdbe, ki je pomenila za vesoljno človeštvo velikanski napredek za njihove predke pa popolni gospodarski pogin.

Kako velikanske so žrtve vojske med Rusijo in Japonsko, koliko ljudskih bitij je bilo uničeno te dni, ko je Anglija posedla Tibet, — zemljo v Aziji trikrat večjo od naše Avstrije. In vendar javljajo listi na podlagi statističnih podatkov, da vse te bitke v Aziji, ki so pomandrale toliko tisočev ljudi, ne zahtevajo tako ogromnih žrtev, kakor ena sama iznajdba, ki bi ji človek na prvi pogled niti ne prisojal posebne važnosti.

Že več let so se delali v nemških tehniških krogih poskusi dobiti iz ogljenega katrana umetni indigo. Indigo je trpežna modra barva, ki se dobiva iz rastline istega imena. V britski vzhodni Indiji goji se ta rastlina v ogromni množini. Čez milijon dunajskih johov zemlje je bilo odrejeno le za gojenje indiga. Stoletja so živele v Indiji cele velike provincije le iz skupine te rastline. — Zdaj pa so kemiki v Höchstu pri Frankfurtu dobili iz ogljenega katrana enako trpežno modro barvilo, ki po vsebini in čistosti daleč preseza prirodni indigo je mnogo boljši od prirodnega in tudi mnogo, mnogo cenejši. To se razume, da je gojitvi prirodnega indiga zadet s to iznajdbo smrtni udarec, da se gojitev nikakor ne izplača in da so vsi nasadi indiga, ki pokrivajo tako ogromen prostor danes brez cene. Iznajdba kemičnega indiga je še zelo mlada, par let, in že poroča angleška vlada, da se je v britski vzhodni Indiji na plohi od pol milijona dunajskih johov opustila gojitev indiga in da se tudi na ostalem zemljišču — polovici dosedanjega kompleksa — gojitev indiga ne bo mogla vzdržati dolgo, ker je konkurenca s kemičnim indigom, — ki se izdeluje zelo ceno, — nemogoča. Stotisoči so s tem pahnjeni v največjo bedo in v celih velikih provincijah je zavladala lakota in strašno pomanjkanje. To je v krajih, kjer gospodujejo kuga, kolera in tropične mrzlice še strašnejšega pomena, ker setradano, telesno oslajljeno ljudstvo tem laglje podlega tem strašnim boleznim.

Take so žrtve napredka v velikem, ki jih vidimo v malem vsak dan okoli sebe. Smešna bi bila želja, da bi človeštvo sploh ne napredovalo, da bi se ne vršile več nove iznajdbe, novi izumi, ako se jih mora v prvem momentu plačati tako drago. Smešna bi bila ta želja in brezvspešna, zakaj napredek se ne da omejiti, on koraka brezobzirno dalje in kdor ne more korakati ž njim,

tega ta silni in večni kolos neusmiljeno pomandra. Človeštvo bo napredovala, četudi mnogokrat na škodo pojedincev. In proti vesoljnemu človeštvu so tudi stotisoči — pojedinci. Opravičena pa je želja in nada, da pridejo enkrat časi, ko bodo žrtve napredka minimalne, ko bode človeštvo tudi v moralnem oziru tako napredovalo, da ne bo pustilo, da bi pojedinci trpeli, kadar ima korist vesoljnost in nasprotno, da bi le pojedinci izkeriščali za se to, kar je last vsega človeštva.

ANNA D.:

VRAŽE.

Menda nima nič tako trdnega življenja, kakor predsodki, vraže in praznoverje. Kaj lepega, dobrega in koristnega uničiš brez velikega truda v najkrajšem času. Nič ni lažjega, kakor podkopati dobro ime kteregekoli naših bližnjih, nič lažjega, kakor z lahkomišljenim vtipom osmešiti naplemenitejše delo in najlepšo stvar. Ali poskusite enkrat omajati škodljivo navado, dokažite n. pr. dami, ki je preščipnjena v pasu, kakor osa, jasno kakor solnce, da je to škodljivo in grdo, sklicujte se kolikor hočete na vse slavne medicinske autoritete, sklicujte se na priznani ideal lepote Grkov in Rimljanov — dame ne prepričate in ona bo imela rajši 48 cm okrog pasu, kakor da bi bilo njeno telo sama živa medičejska Venus.

In ravno tako težko bodete uverili kmeta v hribovski vasi, da ni coprnica, zakladov, strahov, ravno tako težko, kakor mestno gospodično, da je petek nesrečen dan in da ima številka trinajst slab pomen. In potem tisti strah pred hudimi pogledi, po katerih človeka glava boli, tiste čudne ceremonije, s katerimi se zdrave bradavice, tisto zagovarjanje po deželi i. t. d., i. t. d. Smešno je to in žalostno ob enem. Žalostno posebno še zato, ker se otroci pitajo s takimi vražami prej, predno se uče abecede.

Kolikrat se čita po naših časopisih o cigankah, ki so ogoľufale kmeta ali delavko za lepi denar, ker so jim obljubovale, da jim bodo pokazale zaklad, preskrbele ženina, obvarovali otroke bolezni, polje toče, živine škode. To so slučaji, ki se zasleda, ki se objavijo, ali ti slučaji so komaj desetina onih, o katerih se sploh nikoli ničesar ne izve. Ogoľufani človek molči ali pa je večkrat celo trdno prepričan, da mu je ciganka pomagala. Vsaka bolezen na deželi se skoro redno najprej „zagovarja“ in še le, če to nič ne pomaga, se gre k zdravniku. Pri tem ima tisti, ki zagovorja, kaj prijeten in lahek posel. Če pomaga, je seveda njegovo zagovarjanje pomagalo, če ne pomaga, nu, se izgovori, da je zacoprano, ali da je soseda huda ženska in da je ona že tako naredila, da zagovarjanje ni moglo pomagati. — Kdor živi na dežeti in ljudstvo res pozna, bo priznal, da je skoro v vsaki vasi kaka ženska, o kateri ljudje govore, da je čarovnica.

Ravno tako slišite od vsakega, kogar vprašate, o najstrašnejših pošastih in strahovih, o mrtvecih, ki se sprehajajo po noči po vasi, o mrtvaških rakvih, ki leže preko križpotov, o mačkah, ki se jim mora človek po noči umakniti, zakaj če bi se jo dotaknil, bi jih bilo takoj sto okrog njega in raztrgale bi ga.

Končno, če bi te vraže ne škodovale, naj bi še bilo, ali one povzročajo kolikrat vrakoršna sovražtva med sosedi, oškodujejo dotičnika, ki jim je vdan materijelno in tudi osebno. Enako gotovo ne more otrokom koristiti, če se jih vzgaja v takih vražah, če koprne zvečer strahu in se ne upajo sami preko praga. Otročja fantazija je bujna in kmalu si otroci domišljajo, da so sami videli take strahove. Večkrat se prestrašijo najnedolžnejše stvari in razne živčne bolezni: božjast, ples sv. Vida, krči in podobne — so posledica.

Vsak inteligenten človek mi bo priznal, kako težko je pozneje odvaditi se strahu, kterega so nam nespametni stariši ali prazneverne pestunje v naši mladosti vcepile. Koliko eneržije je treba, predno se otresemo najbolj smešnih vraž. Ne verujete, da hodijo o polnoči mrtvi okrog, ali če greste slučajno o polnoči mimo pokopališča vas bo vendar strah in treba je jako trdne volje, da se ga otresete, da takorekoč svojim živcem dokažete, kako smešna je vaša bojazen. Vem po sebi, kako dolgo je trajalo, da sem zatrla v sebi to smešno bojazljivost. Bilo je treba naravnost vaje. Večkrat sem šla po petkrat zvečer mimo pokopališča, samo da si dokažem, kako je neumno, da se bojim. V temni sobi sem stala po celo uro, samo da se odvadim straha pred temo.

Me ženske se čudno bojimo miši, pajkev, žab, polžev, gosenc, mrtvaških kosti i. t. d. Če mislimo z razumom, priznamo, da je to smešno, ali bojimo se vendar: gnjusi se nam, kakor se izgovarjamo. Nu, jaz mislim, da je celi ta strah — sam predsodek in da se ga človek kaj lahko odvadi samo če hoče. — Bati se česar koli je sploh slabost a težnja vsakega človeka naj bo, da se odvadi kolikor največ mogoče slabosti.

Če verujete, da je petek nesrečen dan, začnite vsak petek, kaj posebno važnega in kmalu vam bo petek ravno tak dan, kakor vsak drugi dan. Gospodični, ki se boji žab, bi svetovala, naj si to žival in njeno početje malo bližje ogleda, pa bo videla, da je tudi žaba vredna ne našega gnjusa, ampak opazovanja, ker je to prav za prav zelo komična in kratkočasna žival. In tako dalje in infinitum.

Vraže so smešne in neumne; inteligentnega človeka bo sram, da jim je podvržen in se jih bo odučil. Če pa smatra nežni naš spol, da so taka praznoverja in predsodki atribut prave nežne ženskosti — bi bil to le dokaz resničnega pomanjkanja zadostne kvantitete možgan — in jaz mislim, da se bo večina od nas take ženskosti rada odrekla. Jaz vsaj zase proglašujem, da se rada odrekam dražestim take vrste, rajše kakor atributu pametnega človeka.

CHARLES BAUDELAIRE:

OBUP STARKE.

Majhna posušena starka se je v srcu jako razveselila, ko je ugledala to krasno dete, kteremu je vse laskalo, kteremu se je htel vsak dopasti; to lepo bitje, tako nežno in slabotno, kakor ona, ta majhna starka in tudi kakor ona, brez zob in brez las.

In ona se je približila detetu, da bi se mu nasmehnila in mu pokazala svoje dobrohotno obličje.

Ali preplašen otrok se je branil ljubkovanju te dobre, obnemogle žene in je napolnjeval vso hišo s svojim krikom.

Tu se je ta dobra starka zatekla v večno samoto in je jokala v koticu, govoreč si: „Ah! za nas stare samice je minul čas, ko smo se dopadle tudi nedolžnim; grozò vzbujamo v malih otrocih, ktere bi rade ljubile!“

Smešnice.

Napoleon je bil že v svoji otroški dobi zelo ohol in ponosen. Ko je bil še v nižji vojaški školi, vpraša ga nekoč učitelj:

— Kaj bi vi naredili, če bi vas jaz zdaj udaril? —

— Če ne bi bilo revolverjev ali sabelj, bi bil res v veliki zadregi, — odgovori Napoleon, ki je bil takrat še le dvanajst let star.

* * *

Gost (materi): Vaša gospodična hči ima pa res zdravo barvo, gospa!
Mali brat: — O to se ve, naš lekarnar nima nič nezdravega v zalogi.

* * *

A. — V tem kupeju se ne kadi. —

B. — Kako, kaj jaz kadim?

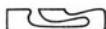
A. — Ali vi, gospod, držite pipo v ustih.

B. — To kaj dokazuje? Jaz držim tudi noge v svojih čevljih, pa ne grem.

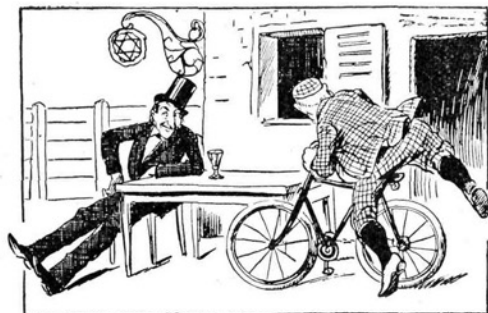
* * *

— Gospodična Mici, kaj naj to pomeni? Sinoči se mi je sanjalo, da sem vas prosil za vašo roko. —

— Kaj bi pomenilo? Da ste v sanjah mnogo bolj pameten, kakor kadar bedite! —

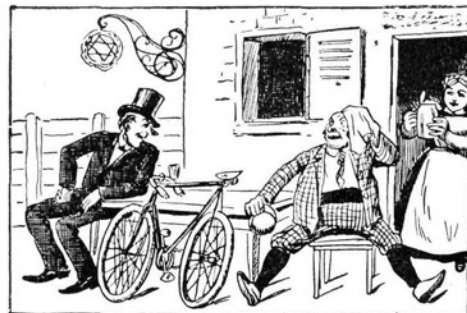

1.

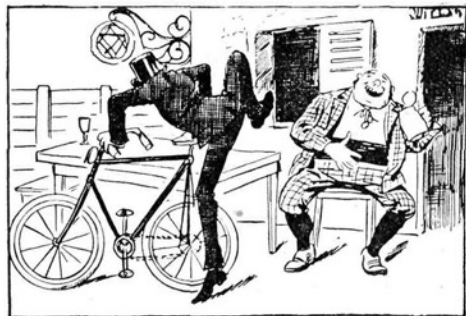
Ta debeli: Ah, to bo lepo v senci!

2.

Ta suhi: Kaj se tako potite, gospod, saj danes ni vroče!

3.

Ta debeli: Ali na biciklju je druga. Samo poskusite malo. — Križ božji ali je ta človek neroden! —

4.

Ta suhi: Z Bogom, prijatelj! Jaz sem, dragi moj, več koles ukradel, kakor si jih ti videl!

Razpisujemo danes

šesti natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti:

Rešitve naj se dpošljejo najkasneje do 20. septembra.

Naslov: „Domači Prijatelj“, v Pragi VIII.

Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrove žitne kave in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, mora biti ali najmanj 5 ugank rešeno.

————— **Cene so:** —————

- I. Skrinjica za rokavice.
- II. S. Gregorčič: „Poezije“ (krasno vezana).
- III. Slika: **Gorenjsko, pogled na Kranjsko goro s Razorjem.**
- IV. **Dekorativni okrask.**
- V. A. P. Čehov: „Momenti“ (krasno vezana).
- VI., VII. in VIII. **po 3 skudelice za kavo.**

Izžrebani bodo objavljeni v prihodnji številki.

Dobitki petega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

- I. Kadilna oprava: *Franc Rojec*, davč. izterj., Radovljica.
- II. J. Kostanjevec: „Iz knjige življenja“ (krasno vezana): *Janko Čast*, šolski vodja v Špitaliču, p. Konjicah.
- III. Slika: Pogled na Miramar: *Jakob Čemažar*, župnik, Kostabona.
- IV. Dekorativni okrask: *Ana Dr. Ilešičeva*, Ljubljana.
- V. Minka Vasičeva: „Dobra kuharica“: *Rudolfa Fon*, Solkan.
- VI., VII. in VIII. po 3 skudelice za kavo: *Pavla Babič*, trgovka, Kranj
Jože Sorko, žel. čuvaj, Zidanimost; *Jozef Smolnik*, miz. mojster, Podvinogradi.

111. Konjiček.

Silvester K., Razbor.

	je	ti	ja	mo					
	na	ža	znal	vi					
	Silv.	mož	li	dri					
	kot	ka	lo	se					
ve	di	pro	K.	mo	li	he	s	čim	
	jem	li	Hva	sla	in	vsi			
	na	li	ti	dan	mu	sve			
po	on	spre	ka	čan	vi	na	so		
mo	s	sla	s	pes	de	ne	dan	je	li
znal	vsod	der	vo	tjo	la	ga	mu		

112. Dopolnilna uganka.

Silvester K., Razbor.

Vprašal zajec je lisico:

„Ti, povej, bi bil li . . . ,

če bi nosil takšen r . . . ,

kakor ga imaš pač ti —

ali njega polovico?“ —

Zvitorepka se smeji:

„Bolj neumen si kot č . . . !

Čemu li bo tebi r . . . ?

Če imel bi v suknji ž . . . ,

shranil vanj bi svojo p . . . . ,

vedi, dražja je kot ž . . . . !“

113. Uganka.

Fr. Rojec, Radovljica.

o b . . . . Orodje,
 . o b . . . . ima pes,
 . . o b . . . . kazen,
 . . . . o b . . . . ptič,
 . . . . o b . . . . slaba lastnost,
 . o b . . . . potreben radi snažnosti,
 o b . . . . vez.

114. Uganka.

Ivan Č., Ljubljana.

Danes sem ulovila njega,
 jutri morda njo;
 danes sem ulovila moža,
 jutri bom ženo. Kdo sem?

115. Šaljivi rebus.

Vekoslav Burja, Ljubljana.

R R R R R

116. Uganka.

Fr. Jordan, Ihan.

. . . . . zver,
 . . . . . domača žival.
 . . . . . čas,
 . . . . . hišna oprava,
 Od zgoraj navzdol se bero iste
 besede, kakor od leve proti desni.

117. Križ.

Fr. Rojec, Radovljica.

k
 k o o
 o o p p p
 p t t
 t

118. Palindrom.

A. S. Ljubljana.

Prva beseda zver je srednja
 iz treh črk obstoji;
 druga beseda jed je slastna
 v trgovinah se dobi.

119. Uganka.

Fr. Rojec, Radovljica.

r . . . . . Jed,
 . r . . . . . rastlina,
 . . r . . . . . določen čas,
 . . . . r . . . . . vodna žival,
 . . . . . r . . . . . kuhinjsko orodje.

120. Uganka.

Ivan Č., Ljubljana.

Sadim ga spomladi
poleti škropim,
jeseni ga tržem,
po zimi z njim spim. Koga, s kom?

—

121. Križ.

Fr. Rojec, Radovljica.

		e		
	e	e	e	
k	k	k	k	p
	p	p	t	
		t		

—

122. Uganka.

Ivan Č., Ljubljana.

Iščeš jo, a je ne najdeš,
misliš že, da jo imaš;
a se kmalu sam prepričaš,
da je bila to le laž. Kdo?

—

123. Rebus.

Solovej, Praga.

—

124. Križ.

Fr. Rojec, Radovljica.

		1		
	4	3	2	
1	3	4	3	1
	2	3	4	
		1		

—

125. Uganka.

A. S. Ljubljana.

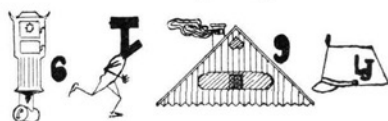
Mplždrdmnltr.

Izpuščeni so vsi samoglasniki.

—

126. Rebus.

Solovej, Praga.

—

127. Skrivalna uganka.

Silvester K., Razbor.

Breza, studenec, blaginja, dinar,
objest, veslanje.

V vsaki teh besed je skrit zlog,
kojih zlogov sestavek daje znan
pregovor.

—

128. Križ.

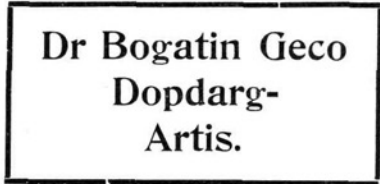
Fr. Rojec, Radovljica.

		k		
	k	l	l	
l	l	o	o	o
	o	s	s	
		s		

—

129. Vizitnica.

Drag. Gobec, Podgrad.

—

130. Uganka.

A. S. Ljubljana.

Sestavite iz teh besed pregovor:
Nica, čik, olje, Eros.

—

131. Uganka.

Fr. Jordan, Ihan.

Iz sledečih besed naredite eno besedo, v kateri bodo vse zapopadene: Kos, sok, oko, lok, kol, kolo.

132. Logograf.

J. Čemažar, Kostabona.

Zanetek plamena in ognja
pove besedica dvozložna.
Če črko eno spremeniš
deželo miljeno dobiš,
ki zove dostikrat se tužna,
kjer narod čvrst
igra še zdaj ulogo sužnja.

133. Uganka.

Anica Omejševa, Ljubljana.

Sestavite iz naslednjih besed znan
narodni pregovor:

„Vojska, ječa, sove, kres, več.“

134. Šarada.

Bogumil Pavlič, Gradec.

Beseda prva ti pove pijačo,
ki žejo hudo ti ugasi;
poznajo v mestu dobro jo
pa tudi v vasi.

Beseda druga pa je morsko pri-
stanišče,
kjer ladje iščejo si zavetišče.
Sedaj pa te besedi daj spojiti obé,
in kraj, kjer prvo delajo, beseda
nova ti pové.

135. Uganka.

Vekoslav Burja, Ljubljana.

Premenite črke v naslednjih be-
sedah tako, da dobite znani pre-
govor: Dante — metri — bi —
juni — es.

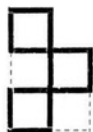
Rešitve ugarč v 5. števil.

94. Slep, sled. 96. Kjer po neumnosti so še lovili, ribic so vsikedar mnogo dobili. 97. Ana, ded, oko, bob, vrv. 98. Stare vrane ne pobirajo črvov blizu brane. 99. Pijanec. 100. Vrat, vrata, vratar. 101. Kdor se šopiri in napenja — no, ta veliko vreden ni — le malček se na noge spenja, — kdor nekaj je — nič se ne zdi! — Silvester K. 102. dar, deca, gad, drag, cedra, Gradec. 104. Nos, kos, gos. 105. Ako slepec slepca vodi, oba v jamo padeta. 106. Vida, Irec, delo, Acor. 107. Vrč, črv. 108. Vas, Trst, tri, svati, stric, Arijec, jetra, cesta, Avstrijec. 109. Kmet. 110. Pravica, kravica.

93. Ti tam šesti v drugi klopi!
Kolikrat je šestkrat pet?
Majhen mož na prste stopi:
Šestkrat pet je trideset.

Vrane družijo se rade,
Pet na strehi jih čepi;
Puška počí jedna pade,
Koliko jih še sedi?

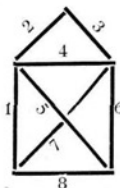
95.

Kaj se tebi zdi? — Nobena!
Kaj? To v glavo mi ne gre!
— Ena pade ustreljena,
Druge štiri odlete.

Glej ga, glej, glavica bistra!
Majhen deček velik mož,
S časom boš še za ministra
Ako vedno pridn priden boš!

103.

Za družbo sv. Cirila in Metoda.

Prispevki za pokroviteljstvo „Domačega Prijatelja“: Prenos iz 5. štev.: K 28:20; Franc Gregorič, c. k. finančni nadstražnik na Žagi pri Bovcu 1'—; Rudolfa Fon, Solkan —'50; M. Petrič, Ljubljana —'50; Edvard Zagorel, Gradec —'50; Minka Š., Kranj —'40; Stefan Kočnik, Fošt —'10; Josip Smolnik v Podvinogradih, Koroško —'10; Leopold Batič, sv. Križ-Cesta —'10. Skupaj K 31'40.

Lisnica uredništva.

Rokopisi in pisma tikajoča se uredništva naj se adresujejo: *Zofka Jelovšek, pisateljica v Pragi VII., Kamenická ul. št. 656, Češko*. Rešitve ugank, naročila i. t. d. pa na naslov: „*Domači Prijatelj*“, *Praga VIII., Češko*.

Fran Gornik. Črtico morda o priliki priobčim, pesmi mi ne ugajajo. — **Damir Feigel.** Pride na vrsto. Ko izide, dobite honorar takoj. — **Igralec.** Ali ni to prevod? — **Bogomil.** Pesmi so za nič. — **Slavko Škalarjev.** Ravno sem pregledala kakih 30 pesmi raznih najmlajših autorjev. Podobne so si te pesmi, kakor krajcar krajcarju. Vse poje o „mrzli burji, ki zunaj brije“ in o „spomladi, ki v prsih cvete“, „o mrtvi sreči“, o „dnevih, ki jih nazaj več ne bo“ a osobito o ljubicah, zvestih in nezvestih. Ista čustva, iste besede. Vendar se mi Vaše pesmice med njimi še najbolj dopadejo. „Moje pesmi“ morda objavim. — „**Usehla veja**“ pride na vrsto. — **P. T. ugankarjem.** Ne pošiljajte mi, prosim, dolgih ugank, ker mi zavzamejo iste preveč prostora! — **Vsem sotrudnikom:** Pišite, prosim, samo po eni strani in razločno! Stavci so Cehi.

VSEBINA: Vekoslav Špindler: *Biser*; Borisov: *Blagor vam!*; Etbín Kristan: *Prvi sestanek*; C. Golar: *Bela noč*; Mira Mokriška: *Ob slavčevih glasih...*; Josip Bekš: *Za kratek čas*; Zofka Jelovšek: *Vida*; Pavel Golob: *Tak je svet*; Multatuli: *Pravljica o težaku*; M. P. Nataša: *Tujcu*; Z. J.: *Pogreb*; *Aforizmi*; Zofka Jelovšek: *Žrtve napredka*; Anna D.: *Vraže*; Charles Baudelaire: *Obup starke*; *Smešnice*; *Uganke*; *Za družbo sv. Cirila in Metoda*; *Lisnica uredništva*.